

ON ES TROBA L'ESPERIT DE DÉU?

-146-

On es troba l'Esperit de Déu?

«L'Esperit bufa allà on vol.»¹⁵

Moltes generacions l'han trobat
en la Bíblia i en la tradició,
en l'experiència i en la raó,
arreu on l'Esperit vol bufar.

L'ESPERIT DE LA BÍBLIA ÉS
ESPERIT D'HOMES

que han experimentat Déu.
Amb raó escriu Heinrich Heine:
«Qui ha perdut el seu Déu,
el pot tornar a trobar en aquest llibre,
i qui no l'hagi conegut mai,
aquí trobarà que aquí
li bufa l'Alè de la paraula divina.»¹⁶

L'Esperit bufa allà on vol:
també en la Bíblia.

L'ESPERIT DE LA TRADICIÓ ÉS
ESPERIT D'HOMES.

Es va provar al llarg de centúries
i va barrejat amb errors.
Sovint la veritat es va trobar

15 Jn 3,8.

16 H. HEINE, paraules tretes del pròleg del seu llibre *Geschichte der Philosophie und Religion in Deutschland* (1852).

entre artistes i heretges.
Si deixem que ens inspirin
reconeixerem:
l'Esperit bufa allà on vol;
també en la tradició.

L'ESPERIT DE L'EXPERIÈNCIA RELIGIOSA ÉS
ESPERIT D'HOMES.
L'experiència mística
infa certesa més enllà de les paraules,
l'experiència profètica
dóna certesa a dir i fer.
Però no tot allò
que s'anomena experiència espiritual,
mena a Déu.
Cal discernir els esperits.¹⁷
L'Esperit bufa allà on vol:
també en les experiències religioses.

L'ESPERIT DE LA FILOSOFIA ÉS
ESPERIT D'HOMES,
que cerquen Déu.
La crítica de la religió és cosa valuosa:
obliga a modificar
les representacions de Déu.
La metafísica és valuosa.
Ens ensenya
a veure Déu en el fracàs del pensament.
Són valuosos tots els pensaments
que contra la moda del temps
cerquen rastres de Déu.

17 El discerniment dels esperits és un carisma segons 1Co 12,10.

L'Esperit bufa allà on vol,
en la Bíblia i en la tradició,
en l'experiència i en la raó.
<<En sents la remor,
però no saps
d'on ve
ni on va.>>¹⁸

–147–

On es troba l'Esperit en la Bíblia?¹⁹

La Bíblia és com una història
que es llegeix a l'escola,
perquè els nens després l'escriuin.
Distingim les distintes continuacions
quan veiem si es corresponen amb l'esperit de la narració.
Una història d'amor
no pot acabar com la història d'un crim.
Així també nosaltres en la vida
continuem escrivint la història de la Bíblia.
És decisiu:
fan efecte els seu motius
en la nostra vida?

Els motius bàsics de la Bíblia
són aparells cercadors amb els quals
podem trobar dins la Bíblia textos semblants.

18 Jn 3,8.

19 Aquí reprenc el meu intent de reduir el món simbòlic de la Bíblia a un nombre limitat d'axiomes i motius: Gerd THEISSEN, *Zur Bibel motivieren*, Gütersloh 2003.

Són aparells cercadors amb els quals
podem descobrir
els rastres de Déu en el món.
Són aparells cercadors amb els quals
podem trobar la nostra vida
de bell nou.

L'experiència fonamental amb Déu
es refereix al MOTIU DE LA CREACIÓ:
Déu crea del no-res
i deixa enfonsar en el no-res.
Tot també podria no ser,
tot podria ser d'altra manera.
Aquest poder creador actua en tot moment.
Il·lumina la Pasqua
enmig de la història.

EL MOTIU DEL REFUGI PROTECTOR I EL DE LA DISTÀNCIA diu:
l'home està amagat en Déu.
I no obstant això viu alienat d'ell.
No hi ha cap vida que es correspongui al seu origen.
També l'home, per culpa i sofriment,
viu separat de Déu.
Li ha donat l'esquena.

EL MOTIU DE LA RESPONSABILITAT diu:
de l'home, es demanarà compte dels seus fets.
Se'l mesurarà d'acord amb allò que haurà fet.
Déu dicta la seva sentència segons uns criteris ètics.
Tothom li ha de retre comptes
i tothom resta culpable davant d'ell.
Mesura i jutge són
la Llei i Jesús.

EL MOTIU DE LA SAVIESA fa conèixer un ordre en el món:
la saviesa de Déu va crear la naturalesa.
La saviesa va trobar habitatge en Jesús.
«En ell hi ha amagats tots els tresors
de saviesa i coneixement.»²⁰
Però la saviesa del món
esdevé per la creu cosa absurda,
i la saviesa de Déu és ximpleta per al món.²¹
La saviesa de Déu és distinta
de la saviesa dels homes.

EL MOTIU DE LA HISTÒRIA diu:
Déu es revela en la història.
La seva història amb els homes
comença casualment
en un poble petit.
Ningú no pot dir
per què aquí i no a una altra banda,
es va descobrir Déu.
Tota la història que ve a continuació
depèn d'aquest començament.

UN MOTIU D'ESPERANÇA
va d'un cap a l'altre de la història.
Un nou món comença enmig del món antic.
Crist és un ciutadà de dos mons.
La seva carn l'amarra al món antic,
per l'Esperit pertany al món nou,
que ha començat amb Jesús.²²

20 Col 2,3.

21 1Co 1,18-25.

22 Ga 5,13-26; Rm 8,1-15.

EL MOTIU DELS MIRACLES obre el món
a canvis imprevisibles,
que superen totes les expectatives.
Res no resta determinat al detall.
La fe i la pregària produeixen canvis meravellosos.
Els miracles són senyals
que apunten més enllà d'ells mateixos.
Jesús és portador del poder de fer miracles.

EL MOTIU DE LA CONVERSIÓ diu:
l'home té l'oportunitat de convertir-se.
Així com el món ha de canviar
per correspondre a allò que Déu vol,
també l'home
pot començar una nova vida,
si es deixa crucificar amb Crist
i comença amb ell una vida nova.
Però sovint refusa
la conversió i el nou començament
contra tota raó.

EL MOTIU DE L'ÈXODE
mostra experiències col·lectives:
no només individus es canvien per una crida de Déu,
sinó també grups sencers:
Abraham deixa la pàtria amb la seva família,
el poble d'Israel fuig d'Egipte.
Grups s'obren a la llibertat
i sofreixen esclavitud en l'exili.

EL MOTIU DE LA JUSTÍCIA
obliga tothom a ser just.
No només el rei, sinó tot el poble és responsable
que es tingui cura del feble,
que es respecti el foraster,

que s'ajudi el pobre.

La injustícia crida.

En el sermó de la muntanya Jesús ensenya a tots els homes
la justícia millor.

EL MOTIU DE L'AMOR

modifica la relació amb Déu i amb l'home.

Cada home esdevé el nostre proïsme.

Amb la recerca del qui s'havia perdut,

amb l'acollida del foraster,

amb l'amor a l'enemic.

Crist és exemple d'aquest amor:

el lliurament de la seva vida és amor

per als qui eren enemics de Déu.²³

EL MOTIU DEL CANVI DE SITUACIÓ diu:

Déu abaixa i exalta.

Ell fa que els primers siguin els darrers,

i demana d'estar disposats

a renunciar al propi estatus.

D'aquells qui en l'ascesi i martiri

renuncien a tot lliurament

en surt una força transformadora:

igual que de Crist,

que com a sobirà del món es va fer esclau

i com a crucificat

va esdevenir fonament d'una nova vida.

On l'home i Déu es troben

s'acompleix EL MOTIU DE LA REVELACIÓ:

Déu surt fora del seu misteri,

però resta, també en la seva revelació,

²³ Rm 5,6-11.

el Déu amagat.
Sempre resta fosca la font
d'allò que en experiència religioses
es va mostrar ben clar a l'ull interior.

EL MOTIU DE L'ENCARNACIÓ diu:
Déu para habitatge en el món visible.
Es fa present en un home pel seu Esperit,
a Israel pel temple i la Llei,
en el Crist per l'encarnació,
en la litúrgia pels sagraments.
L'Església és el seu cos
pel qual ell es fa visible.
Déu s'amaga en els més petits
d'entre els nostres germans.
La proximitat de Déu en l'home
es fa certa una vegada per sempre,
també en la culpa i el sofriment.

EL MOTIU DE LA FE afirma:
Déu s'obre a l'home per la fe
en un acte de confiança,
amb el qual l'home
posa el fonament de la seva vida
fora d'ell mateix.
En el centre de tots els homes
per als quals Déu desvetlla la fe,
hi ha Jesús de Natzaret.

EL PRINCIPI DE LA SUBSTITUCIÓ ensenya:
les vides s'ajunten les unes amb les altres,
una vida surt en defensa d'una altra.
El que passa a un ésser vivent
també passa a un altre,

o també aprofita vicàriament a un altre.
Els sacrificis d'animals mostren la necessitat
de viure a costa d'altres.
Crist mostra l'alternativa:
vida com a lliurament per als altres.
EL MOTIU DE LA JUSTIFICACIÓ
apunta a una sentència final:
Déu concedeix a l'home un reconeixement incondicional.
No es pot donar raó del sentit de la seva vida.
És una creació del no-res,
que l'home rep tan passivament,
com va rebre la seva existència:
ningú no s'ha fet a ell mateix.
Anihilació i creació esdevenen
en morir amb Jesús
i entrar en una vida nova.

Aquests motius mostren l'esperit de la Bíblia,
fonament de la religió bíblica.
Són els principis de la construcció
d'una catedral feta de signes:
de textos, ritus i normes de comportament.
Homes la van construir.
La seva finalitat és venerar Déu.
Si un posa a prova amb aquests motius bàsics la vida i el món,
arriba a uns coneixements evidents.
Obren els ulls per a Déu,
per a la vida, per als altres homes.
Aquest Esperit és l'esperit de molts homes,
que en la Bíblia van escriure
les seves experiències amb Déu.
La seva lletra mata,
el seu Esperit dóna vida.

On es troba l'Esperit en la tradició?

Les religions són llenguatges fets de signes i imatges.
Normalment escollim la nostra religió
no pas més que la nostra llengua materna.
En aquesta, la major part és cosa clara,
altres coses demanen explicació;
en general, simplement s'accepta.
Així és també la llengua de la religió:
en part assenyada, en part explicable, en part arbitrària.
Sovint sentim que diuen:
això val, perquè és tradició.
Això val, perquè ho diu la Bíblia.
Això val, perquè val a Roma
o això val, perquè va valer a Wittenberg.

Només quan la seva veritat s'encén dins nostre,
valen els convenciments religiosos,
no només per tradició,
sinó per coneixement.
Només llavors sentim
en la il·luminació de l'evidència
l'obra de l'Esperit.

Per què ens fem dependents
de signes exteriors casuals
per entrar en contacte amb Déu?
Per què no en tenim prou amb la veu interior de l'Esperit?
Tots els qui només van voler escoltar paraules interiors,
en general el que van sentir,
no va ser més que l'eco de la paraula exterior
apresa dels avantpassats en la fe.

Caldria però que eliminéssim de la llengua simbòlica de la religió tot allò que no fos confirmat per una veu interior?

Alguns volen treure el mite,
d'altres, tot allò que no sigui bíblic,
sinó que delata influència estranya.

Cal fer desaparèixer narracions immorals,
allunyar afegits secundaris.

Alguns fins i tot van voler treure del Nou Testament
tot allò que fes olor de jueu.²⁴

Però tots els intents exorcistes
per purificar la religió,
no deixaren cases de bon viure,
sinó ruïnes!

Encara hi ha qui somia la idea de fer
de moltes religions una de sola
que reuneixi les coses bones de moltes.

No deu ser que en darrer terme
el que hauríem de fer és reconèixer-les totes?

I com que aquest objectiu és tan gran,
del que cal que ens guardem és de religions fetes corrents:
ningú no pot ajuntar elements de religions
que no s'ajusten els uns amb els altres.

Finalment alguns voldrien construir una llengua religiosa
en l'Esperit i en la veritat:
allò que mou els sentiments,
s'expressa en representacions,

24 Ho van intentar els nacionalsocialistes, «cristians alemanys», del Tercer Reich. Un institut d'Eisenach va ser fundat per iniciativa d'ells i moltes esglésies nacionals protestants el finançaven. Sobre això un llibre molt informat és el de Susannah HESCHEL, *The Aryan Jesus. Christian Theologians and the Bible in Nazi Germany*, Princeton / Oxford 2008.

i cal que es digui de manera
que sigui transparent per la raó.
Però ni els filòsofs no son capaços
de construir una llengua comuna
que compregui la nostra realitat.
Els es refereixen aleshores al nostre llenguatge diari
amb totes les seves deformacions,
que no poden suprimir,
però que podem entendre millor.
Molt menys és possible que hi hagi una llengua
per comprendre Déu purament.

L'Esperit bufa
allà on vol,
en moltes llengües.
La seva diversitat
és la seva riquesa.

–149–

Com es troba l'Esperit en l'EXPERIÈNCIA religiosa?

LES EXPERIÈNCIES DE L'ESPERIT
SÓN EXPERIÈNCIES D'EVIDÈNCIES
que ningú no pot forçar que es presentin,
en situacions que ningú no pot planejar,
amb coneixements
que ningú no pot ensenyar.
Esdevenen en la profunditat de la persona.
Poden ser provocades per percepcions,
però més enllà de tota percepció,
ens sentim presos per quelcom
que no podríem dir d'on surt.

És com l'experiència del no-res.
El no-res, no el podem
veure ni sentir ni tastar,
no el podem olorar ni palpar,
i no obstant això ens impressiona enormement
quan ens confrontem amb el naixement i la mort.

És com l'experiència d'un tot.
Ningú no l'ha percebut mai
i no obstant això s'imposa com a cosa certa:
tot és un miracle.
Tot té un ordre.
Tot ens és familiar.
Encara que no el veiem
sentim que el tot s'adreça a nosaltres.

També així Déu toca en el nostre cor
en el recés més amagat.
Ningú no pot fer venir aquestes experiències d'ell.
S'esdevenen enmig de la vida,
de vegades sota el pes de decisions,
de vegades després d'haver cercat molt,
de vegades en un silenci de meditació.
No forcen ningú,
i no obstant això s'apoderen de nosaltres.
Des de dins nostre hi consentim.
Tot ho veiem des d'una nova perspectiva:
la voluntat que ens mou
es converteix en voluntat pròpia.
L'Esperit bufa allà on vol.

L'ESPERIT FA EVIDENTS
LES INTERPRETACIONS DE LA RELIGIÓ.
Totes les religions són interpretacions,

que es reben com a tradició.
Cap no és necessària.
Sempre resta una escletxa entre la seva afirmació
i la seva validesa de fet.
Si les imatges de la religió es tenen per veritat,
per si mateixes i sense pressió de fora,
és això una evidència que dóna l'Esperit.
En ella, el mateix Esperit
que ha format una religió,
mou els homes
a afirmar-la espontàniament.

L'ESPERIT FA EVIDENTS

LES EXPERIÈNCIES ÈTIQUES.

El coneixement del món només informa sobre el que passa,
però no ens diu què cal que fem.
Els imperatius que no ens mana algú de fora,
sinó que obliguen des de dins,
són evidència que dóna l'Esperit.
És l'Esperit d'aquell
qui ordena totes les coses
i les omple de sentit.
Des de dins mou
a afirmar imperatius,
com si ens els haguéssim imposat nosaltres mateixos.

L'ESPERIT FA EVIDENT

L'EXPERIÈNCIA RELIGIOSA.

Totes les imatges religioses
apunten al misteri de la realitat.
De moltes coses, en tenim sospites.
Sospita no és revelació,
que ens treu de l'habitual,
com Abraham va ser cridat

fora de la seva pàtria.
Resta la diferència entre sospita i revelació.
Alguna vegada s'esquinça la tela.
Com Abraham, algú ens crida.
El seguim per voluntat pròpia
sense que ningú ens hi forci.
Això és evidència que dóna l'Esperit.

LES EXPERIÈNCIES DE L'ESPERIT
SÓN EXPERIÈNCIES D'EVIDÈNCIES
sense pressió exterior.
Podem afirmar coses casuals,
perquè en nosaltres viu l'Esperit
d'aquell qui ha creat la casualitat
i tot ho omple de sentit.
Afirmem per iniciativa pròpia.
«On hi ha l'Esperit del Senyor,
hi ha la llibertat.»²⁵

–150–

On es troba l'Esperit en les conviccions ètiques?

LA LLEI DEL SINAÍ
es va donar a l'home sense la seva aprovació.
Però demana que la complim,
com si l'haguéssim aprovat.
Quan ens sentim presos per l'Esperit de Déu
que ha donat aquestes lleis,
els seus manaments es tornen
obligacions pròpies.

25 2Co 3,17.

L'Esperit fa autònom i lliure
i uneix amb Déu.
L'Esperit ensenya
el respecte davant la Llei.

EL MANAMENT DE L'AMOR AL PROÏSME
es fonamenta decisivament en la raó
que Déu és el Senyor.
Però demana comprensió:
els israelites van ser forasters a l'Egipte,
per això en llur país
no han d'oprimir els forasters.
Ens sentim presos per l'Esperit d'aquell
qui va treure Israel d'Egipte,
així la seva crida a viure en comunitat
es torna una exigència
que ens imposem a nosaltres mateixos.
L'Esperit ensenya
el respecte davant els altres homes.

LA SEVA DISPOSICIÓ
és Déu qui la dona a cadascú.
Tenim una vida
que cap altre no pot conduir.
Tenim una comanda
que cap altre no pot complir.
Ens arriba la crida d'una vida nova,
com a Abraham, que va sortir de la seva pàtria,
com els deixebles, que ho van deixar tot.
Com el publicà Zaqueu, que va canviar la seva vida.
Quan ens sentim presos per l'Esperit d'aquell
qui ens va crear,
no ens obeïm a nosaltres mateixos,

sinó que obeïm la seva crida.
L'Esperit ensenya
el respecte davant nosaltres mateixos.

–151–

On trobem l'Esperit en el coneixement de Déu?

Sovint està obstruït el camí que mena a Déu
amb senyals i imatges de temps antics.
Però encara la cosa es posa més difícil
a causa de la nostra pròpia resistència
a comportar-nos en vida com a resposta
al centre de la realitat
que és fora de nosaltres mateixos.
Per això cal que ens renovem.
Sense renovació no podem reconèixer Déu.
L'Esperit de Déu porta aquest coneixement:
és més important
correspondre a la crida de la realitat,
que voler que la realitat
es correspongui a les nostres necessitats.

L'Esperit de Déu porta inspiració:
és més important
allò que la vida espera de nosaltres,
que allò que nosaltres esperem de la vida.²⁶

Aquest és el canvi decisiu,
la conversió,

26 Dec aquest pensament a V. FRANKL, «... trotzdem Ja zum Leben sagen.»,
Ein Psychologe erlebt das Konzentrationslager, Munic 1977, 124f.

el retorn a Déu.

La realitat no es posa al servei dels nostres objectius,
sinó que a través d'aquesta
ens trobem amb una crida que ve d'un centre,
que és l'objectiu en si mateix.

Descobrim un centre més enllà de la nostra persona.
Amb aquesta visió es retira de nosaltres un estat d'atordiment.

Resplendeix un coneixement.

El podem rebre i comprendre:

Déu només per Déu es pot reconèixer.

Allò que és objectiu en ell mateix

i no serveix a cap altre,

només es pot mostrar

per ell mateix.

–152–

Com efectua l'Esperit la renovació de la vida?

El món anhela una redempció,

sense saber,

què anhela.

«Tot l'univers creat gemega amb nosaltres
i té por.»²⁷

En tots els homes gemega l'Esperit
per mor d'una conducta destructiva,
amb la qual fem mal als altres,
ens perjudiquem a nosaltres mateixos,
destruïm les normes.

Viure en l'Esperit vol dir:

estimar el proïsme,

27 Rm 8,22

sense dominar-lo;
desplegar els dons rebuts,
sense sobrevalorar-los;
complir la Llei
sense seguir regles tiràniques.
Així és la realització de la nova aliança:
«Posaré la meva Llei en el seu interior,
l'escriuré en el seu cor.
Llavors jo seré el seu Déu
i ells seran el meu poble.»²⁸
Per l'Esperit de Déu en nosaltres,
la Llei es torna una sola cosa
amb la nostra voluntat,
com si aquesta Llei
ens l'haguéssim imposat
nosaltres mateixos.

–153–

Com actua l'Esperit en l'Església, en el món i en l'home?

L'ESPERIT ACTUA EN L'ESGLÉSIA,
tot reunint gent
de totes els pobles i de totes condicions.
Actua per la paraula i pel sagrament.
Hi actua com a anhel d'una Església
on ningú no domini ningú.
L'Esperit dóna la certesa
que l'Església podria ser d'una altra manera.
No és el que
podria ser.

28 Jr 31,33.

L'ESPERIT ACTUA EN EL MÓN.

Actua en tots els homes
com a desig de pau, llibertat i justícia.
El seu deler és també viu
en d'altres que no són cristians.
Ell dóna la certesa
que el món podria ser d'una altra manera.
No és el que
podria ser.

L'ESPERIT ACTUA EN L'HOME.

Enmig de la vida tothom pot començar encara un altre cop.
Tothom, en la seva vida menuda,
pot fer el gran pas vers un món nou.
La fe dóna la justícia que val davant de Déu;
l'amor dóna compliment en la vida;
l'esperança suporta la foscor del món.
L'Esperit dóna la certesa,
que podríem ser d'una altra manera
per la fe, l'amor i l'esperança.
No som allò
que podríem ser.